

ปัจจัยความสำเร็จการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟ
หมู่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง

**Success Factors For Robusta Coffee Production Management of Robusta
Coffee Collaborative Farming Members at Village 7 Lamliang
Sub-District, Kra Buri District, Ranong Province**

สันติพงษ์ บริบูรณ์,

สัจจา บรรจงศิริ และ วณาลัย วิริยะสุธี

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Santipong Boriboon,

Sujja Banchongsiri and Wanalai Viriyasuthee

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: santibori1991@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟหมู่ 7 2) ปัญหาและแนวทางแก้ไขในการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่หมู่ 7 3) ปัจจัยความสำเร็จการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟหมู่ 7 โดยเป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ สมาชิกแปลงใหญ่กาแฟหมู่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง ที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอกะบุรี พ.ศ. 2566 จำนวน 30 ราย เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด โดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟโรบัสต้า ผู้นำชุมชน และนักวิชาการเกษตรที่เกี่ยวข้องจำนวน 32 ราย โดยการประชุมกลุ่มเครื่องมือที่ใช้คือแบบบันทึกการประชุมกลุ่ม ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟมีการปฏิบัติตามข้อกำหนดของหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีครบทั้ง 8 ขั้นตอน 2) ปัญหาและแนวทางแก้ไขในการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่ ปัญหาที่พบ ได้แก่ การขาดแคลนแรงงานในการเก็บเกี่ยวเกษตรกรแก้ปัญหาโดยการรวมแรงงานในการเก็บเกี่ยว และปัญหาด้านการตลาด แก้ปัญหาโดยการอบรมพัฒนาตราสินค้า การขายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์และการเข้าร่วมงานแสดงสินค้ากาแฟ และ 3) ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่ ประกอบด้วย (1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ บทบาทของผู้นำกลุ่มที่มีการวางแผนจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต

* วันที่รับบทความ : 22 ตุลาคม 2567; วันแก้ไขบทความ 29 ตุลาคม 2567; วันตอบรับบทความ : 3 พฤศจิกายน 2567

การรวมกลุ่มที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการทำงานร่วมกันและการแลกเปลี่ยนความรู้ และ (2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนด้านแหล่งเงินทุนและการฝึกอบรมจากภาครัฐและเอกชน อย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการสร้างเครือข่ายการค้า

โดยผลลัพธ์ที่ได้ต่อสมาชิกกลุ่มทั้งหมด 30 ราย ได้รับมาตรฐาน GAP สำหรับกาแฟ ผลผลิตกาแฟของกลุ่ม นอกจากจะส่งโรงงาน/แหล่งรับซื้อ ทางกลุ่มยังมีผลิตภัณฑ์กาแฟที่มีตราสินค้าของกลุ่ม จำหน่ายในช่องทางต่างๆ ทั้งในและนอกพื้นที่จังหวัดระนอง และโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (BCG กาแฟระนอง) โดยมุ่งพัฒนาการผลิต ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ เริ่มจากเกษตรกร/กลุ่มเกษตรกร เครือข่าย มีการยกระดับสินค้า/ผลิตภัณฑ์ และคำนึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: การจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้า; แปลงใหญ่กาแฟ; ปัจจัยความสำเร็จ

Abstract

This research aimed to study (1) the coffee production management of robusta coffee collaborative farming group members at Village 7, Lamliang Sub-district, Kra Buri District, Ranong Province, (2) the problems and suggestions for production management of robusta coffee collaborative farming members at Village 7, and (3) the success factors in robusta coffee production management of robusta coffee collaborative farming members. The research used mixed methods. The quantitative research was done on a population of 30 farmers in the robusta coffee collaborative farming group members at Village 7 Lamliang Sub-district, Kra Buri District, Ranong Province, registered with the Kra Buri District Agriculture Office in 2023. A questionnaire was used to collect data from the total population. For the qualitative research, the group of informants consisted of robusta coffee farmers, community leaders and related agricultural scholars (total 32 informants) and data were collected through group meetings using a data collection form. Quantitative data were analyzed with descriptive statistics, including frequency, percentage, and mean, and for qualitative data, content analysis was used.

The results showed that 1) the management of robusta coffee production of robusta coffee collaborative farming members followed the principles of good agricultural practices at eight stages. 2) As for problems and suggestions in the management of robusta coffee production, the main problem encountered was a labor shortage for harvesting. Farmers solved the problem by combining labor in harvesting. The other problem area was marketing. They solved this by getting training on product brand development, utilizing online sales and participating in coffee fairs. 3) Success factors in managing coffee production of the robusta coffee collaborative farming members include (1) internal factors, including the role of group leaders in planning and managing resources efficiently and using technology in production; and (2) external factors, including regular support in terms of funding and training from the public and private sectors, as well as the establishment of trade networks.

As a result, all 30 group members have achieved Good Agriculture Practice (GAP) standards for their coffee production. In addition to supplying factories and purchasing sources, the group also has its own branded coffee products sold through various channels, both within and outside Ranong province. The economic model aims for sustainable development (BCG Ranong Coffee) by focusing on production development from upstream to downstream, starting with farmers and collaborative farming group members . This includes enhancing product quality while considering environmental impacts as a priority.

Keywords: Robusta coffee production management; Collaborative Farming; Success factors.

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดระนอง เป็นแหล่งผลิตกาแฟโรบัสต้าที่สำคัญ อันดับ 1 ของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน และเป็นอันดับ 2 ของประเทศ รองจากจังหวัดชุมพร ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง ณ เดือนตุลาคม 2565 มีเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ จำนวน 2,162 ครัวเรือน พื้นที่ทั้งหมด 32,520 ไร่ พื้นที่เก็บเกี่ยว 31,194 ไร่ ผลผลิตรวม 2,738 ผลผลิตเฉลี่ย/ไร่ 88 กิโลกรัม (สารกาแฟ) ราคาเฉลี่ย 66.24 บาท/กิโลกรัม พื้นที่ปลูกมากที่สุดอยู่ในอำเภอกระบุรี จำนวน 25,920 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ นิยมปลูกแซมหรือผสมผสานในสวนผลไม้ และได้มีการรวมตัวจัดตั้งเป็นกลุ่มแปลงใหญ่กาแฟ เพื่อที่จะผลิตกาแฟคุณภาพ และรวบรวมผลผลิตจากสมาชิก โดยต้นกาแฟจะเริ่มให้ผลผลิตเมื่อมีอายุประมาณ 3 ปี ผลผลิตเมล็ดกาแฟจะเริ่มสุกและเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนธันวาคม – กุมภาพันธ์ ด้วยปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ของจังหวัดที่ตั้งอยู่บนส่วนที่แคบที่สุดของคาบสมุทรลพบุรี ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมจากทะเลทั้งฝั่งอันดามันและอ่าวไทย ทำให้ฝนตกชุกตลอดปี ซึ่งเหมาะกับการปลูกกาแฟพันธุ์โรบัสต้าเป็นอย่างมาก และตั้งอยู่ในเส้นละติจูดที่ 10 องศาเหนือ อยู่ในแนวเดียวกันกับประเทศเอธิโอเปีย แหล่งต้นกำเนิดต้นกาแฟแห่งแรกของโลกอีกด้วย

ในช่วงปี พ.ศ. 2565 - ปัจจุบัน (สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง, 2566) ตลาดกาแฟมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จากการบริโภคที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นทำให้ความต้องการใช้ของโรงงานแปรรูปเพิ่มขึ้น ในขณะที่เนื้อที่ให้ผลและผลผลิตกาแฟโรบัสต้า มีทิศทางลดลง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562) เนื่องจากกาแฟโรบัสต้าส่วนใหญ่จะปลูกร่วมกับพืชอื่น เช่น ทุเรียน ลองกอง เป็นต้น เมื่อพืชอื่นเริ่มให้ผลผลิต เกษตรกรจะโค่นต้นกาแฟทิ้ง ซึ่งพืชอื่นให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า อีกทั้งเกษตรกรขาดการนำความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตมาใช้ ทำให้ผลผลิตน้อยและไม่ได้คุณภาพ รวมทั้งสภาพอากาศแล้ง ปริมาณฝนที่ตกชุกในช่วงกาแฟออกดอก ทำให้ดอกร่วง และช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิต นอกจากปัจจัยที่ทำให้ผลผลิตที่ลดลงอย่างต่อเนื่องแล้ว เกษตรกรยังมีต้นทุนการผลิตที่สูง โดยเฉพาะค่าแรงงานเก็บเกี่ยว และผลผลิตไม่ได้คุณภาพตั้งแต่เก็บเกี่ยวถึงการแปรรูปเป็นสารกาแฟ โดยเก็บผลผลิตที่ไม่สุกเต็มที่ และมีความชื้นที่สูง ทำให้ขายได้ราคาต่ำ นอกจากเกษตรกรขายผลผลิตให้โรงงานโดยตรงแล้ว อีกส่วนหนึ่งจะขายผ่านสถาบันเกษตรกรเพื่อนำไปแปรรูป แต่สถาบัน

เกษตรกรยังมีจุดอ่อนในเรื่องต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูง และยังมีขาดอุปกรณ์ เครื่องมือเทคโนโลยีการผลิตที่มีคุณภาพ รวมถึงช่องทางการตลาดที่จะรองรับสินค้ายังอยู่ในวงจำกัด

ด้วยเหตุนี้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟหมู 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง จึงได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มแปลงใหญ่กาแฟ หมู 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง ได้มีการรวมกลุ่มผลิตและบริหารจัดการการผลิตกาแฟมาแล้วเป็นเวลา 4 ปี นับตั้งแต่เริ่ม สมาชิก 30 ราย พื้นที่ปลูกกาแฟ 543 ไร่ เน้นผลิตกาแฟที่มีคุณภาพ เก็บผลสุกสีแดงเท่านั้น การสีผลกาแฟโดยวิธีการสีสด (แบบแช่น้ำ) และการสีแห้ง ตากบนชั้นตาก ยกพื้นมีหลังคา ปริมาณเมล็ดสารกาแฟคุณภาพ ในฤดูกาลผลิต ปี 2565 กลุ่มรวบรวมผลผลิตได้จำนวน 4.8 ตัน ราคาจำหน่ายกิโลกรัมละ 180 บาท และเป็นกลุ่มแปลงใหญ่กาแฟต้นแบบ (สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง, 2566) ที่มีความเข้มแข็งสามารถบริหารจัดการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของเกษตรกรสมาชิกได้ โดยไม่ต้องรองบประมาณจากภาครัฐเพียงแหล่งเดียว ส่งผลให้ชุมชนเกิดความสามัคคี เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ และมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากสาเหตุดังกล่าว จึงได้ทำการศึกษาความสำเร็จของการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟ หมู 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่ม ผลการศึกษาจะทำให้สามารถทราบถึงปัจจัยที่ทำให้การรวมกลุ่มของเกษตรกรมีความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพในการจัดการต่าง ๆ ทั้งในด้านการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนร่วมกัน ซึ่งจะสามารถเป็นต้นแบบให้กลุ่มเกษตรกรอื่นนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการแปลงของสมาชิกกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งจะทำให้ทราบถึงวิธีการแก้ปัญหาในภาวะที่ผลผลิตทางการเกษตรมีราคาตกต่ำ ตลอดจนปัญหาอื่น ๆ ที่ส่งผลให้ไม่สามารถเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟหมู 7
2. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขในการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟหมู 7
3. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟหมู 7

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยความสำเร็จการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟ หมู่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ การจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้า ต้นทุนและผลตอบแทนกาแฟโรบัสต้า ปัญหาและแนวทางแก้ไขในการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้า ตลอดจน ปัจจัยความสำเร็จการจัดการกาแฟผลิตกาแฟโรบัสต้า ประกอบด้วย ด้านการปลูก การดูแล และการเก็บเกี่ยว

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรแปลงใหญ่กาแฟหมู่ 7 ตำบลลำเลียง ที่ขึ้นทะเบียนไว้กับสำนักงานเกษตรอำเภอกะบุรี พ.ศ. 2566 จำนวนทั้งหมด 30 ราย เก็บข้อมูลโดยการสอบถามจากประชากรทั้งหมด

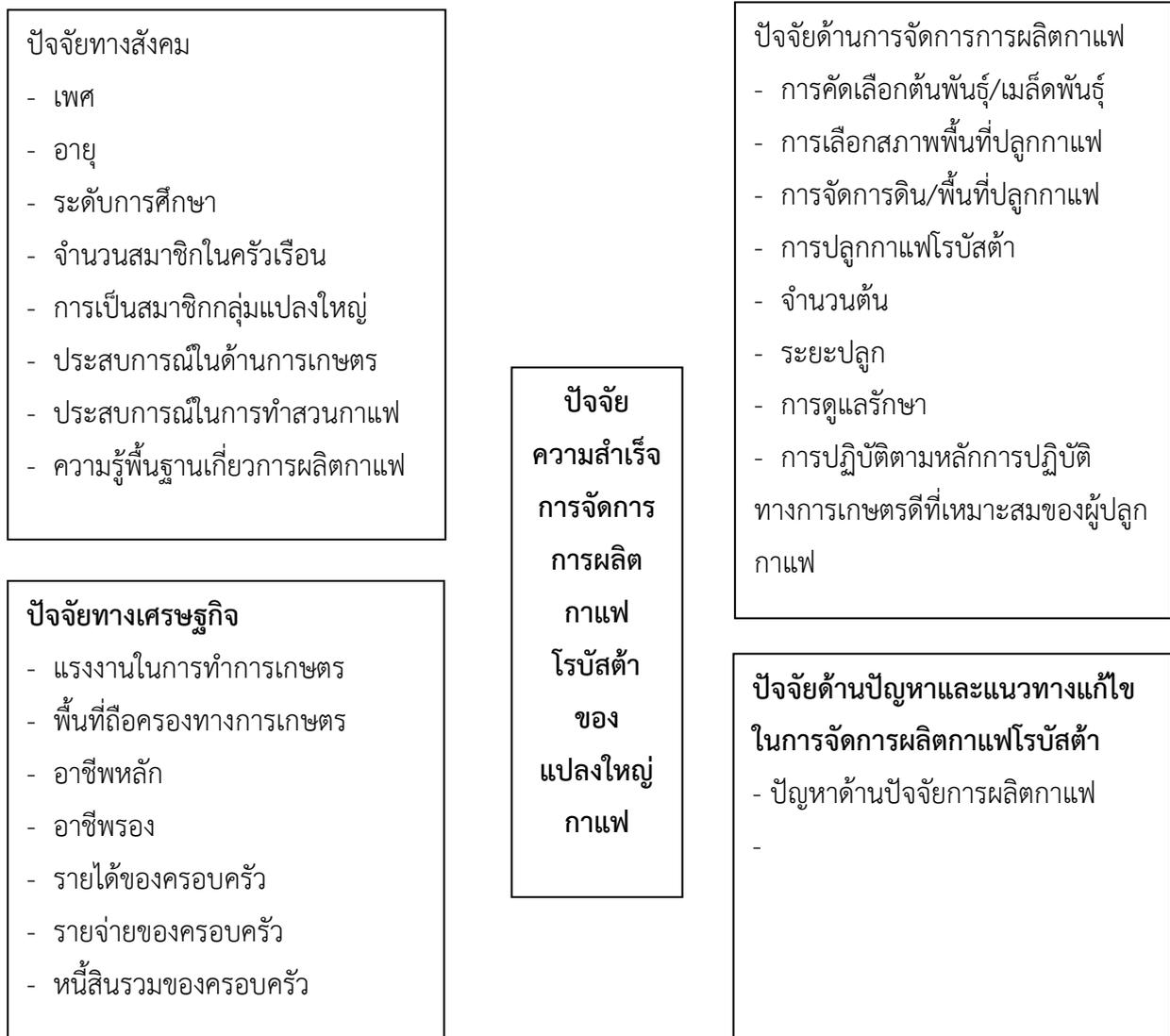
2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จากแปลงใหญ่กาแฟหมู่ 7 ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 ราย ผู้นำชุมชน จำนวน 1 ราย ประธานคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม จำนวน 30 ราย รวมทั้งหมด 32 ราย

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ณ ที่ทำการแปลงใหญ่กาแฟ หมู่ที่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนตุลาคม 2566 - เดือนเมษายน 2567 เป็นระยะเวลา 6 เดือน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาปัจจัยความสำเร็จการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟ หมู่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง โดยได้ศึกษา ค้นคว้า เอกสาร งานวิจัย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สอบถามผู้รู้ และเกษตรกรที่ผลิตกาแฟโรบัสต้า โดยสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1.1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปด้านสังคมและเศรษฐกิจ

1.1 สภาพทั่วไปด้านสังคม เกษตรกรแปลงใหญ่กาแพ หมู่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.67 และมีอายุเฉลี่ย 53.40 ปี โดยส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 41-60 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบต่ำกว่าประถมศึกษา ร้อยละ 50.00 และมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3-4 คน เกษตรกรทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่กาแพมาแล้ว 5 ปี และมีประสบการณ์ในด้าน การเกษตรเฉลี่ย 36.20 ปี ส่วนประสบการณ์ในการทำสวนกาแพเฉลี่ยอยู่ที่ 17.70 ปี

1.2 สภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรแปลงใหญ่กาแพ หมู่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีแรงงาน 3-4 คน โดยเฉลี่ย 3.93 คน ครอบครัวยึดครองพื้นที่เกษตร เฉลี่ย 31.63 ไร่ โดยอาชีพหลักคือทำสวนยางพารา ร้อยละ 66.67 และทำสวนผลไม้ ร้อยละ 33.33 รายได้ เฉลี่ยจากการเกษตรอยู่ที่ 424,333.33 บาท/ปี และนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 173,833.33 บาท/ปี ขณะที่ รายจ่ายเฉลี่ยอยู่ที่ 231,666.67 บาท/ปี และมีหนี้สินเฉลี่ย 144,000 บาท/ปี

2. การจัดการผลิตกาแพโรบัสต้า

2.1 สภาพการผลิตกาแพของเกษตรกร เกษตรกรแปลงใหญ่กาแพ หมู่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่คัดเลือกพันธุ์กาแพจากแหล่งที่เชื่อถือได้ โดยเลือกเมล็ดพันธุ์ที่ แข็งแรงสมบูรณ์และสุกสีแดง รวมถึงการเลือกพื้นที่ปลูกที่มีปริมาณน้ำฝนเพียงพอ ความเป็นกรด-ด่าง เหมาะสม และอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการปลูกกาแพ นอกจากนี้ยังมีการปรับพื้นที่ปลูกเป็นขั้นบันไดและใช้พืชคลุมดินเพื่อป้องกันการกัดเซาะของดิน โดยเลือกปลูกพันธุ์ชุมพร 2 เป็นหลัก รวมถึงปลูกกาแพร่วมกับ ยางพาราในบางพื้นที่ เกษตรกรมีการเตรียมพื้นที่ปลูกโดยการปรับพื้นที่ให้เรียบและขุดถอนรากไม้ ขนาดหลุม ปลูกส่วนใหญ่ คือ 30x30x30 เซนติเมตร โดยใช้ปูนขาวและเชื้อราไตรโคเดอร์มาเป็นวัสดุรองกันหลุม การดูแล รักษาต้นกาแพ ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยหมักแกลบกาแพ การให้น้ำปริมาณ 40-60 ลิตร/ต้น/ครั้ง และการตัด แต่งกิ่งเป็นประจำ เพื่อรักษาสภาพต้นกาแพ การป้องกันศัตรูพืชทำได้โดยการใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มา ในการ ป้องกันโรคราดำ และใช้สารสกัดจากสะเดาในการป้องกันเพลี้ย ในส่วนของการเก็บเกี่ยว เกษตรกรจะเลือก เก็บผลกาแพที่สุกเต็มที่ และดำเนินการคัดแยกผลที่ไม่สมบูรณ์ออกก่อนเข้าสู่กระบวนการทำความสะอาดและ ตากแห้งในจุดที่จัดเตรียมไว้ โดยมีการจัดเก็บรักษาเมล็ดกาแพในสภาพแวดล้อมที่สะอาดและยกพื้นตั้ง กระสอบกันความชื้น

2.2 ความคิดเห็นในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกาแพ ของสมาชิกแปลงใหญ่กาแพหมู่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตร ที่ดี อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในเรื่องการจัดการแหล่งน้ำที่ไม่มีการปนเปื้อนจากวัตถุอันตราย และอยู่ห่างจาก สิ่งปฏิกูล ซึ่งแสดงถึงการรักษาสุขอนามัยของแหล่งน้ำได้อย่างดีเยี่ยม ในส่วนของพื้นที่ปลูกกาแพ เกษตรกร

เลือกพื้นที่ที่ไม่เคยเป็นที่ทิ้งขยะหรือโรงงานอุตสาหกรรม และไม่มีวัตถุอันตรายตกค้าง ทำให้มั่นใจได้ว่าพื้นที่ปลูกมีความสะอาดและปลอดภัยต่อการเพาะปลูก นอกจากนี้ยังมีการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรตามคำแนะนำและมีการพักใช้สารก่อนการเก็บเกี่ยวอย่างถูกต้อง เพื่อให้มั่นใจว่าผลผลิตปลอดภัยต่อผู้บริโภค การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตกาแฟเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเกษตรกรมีการสำรวจศัตรูพืชอย่างสม่ำเสมอและกำจัดส่วนของต้นที่ได้รับความเสียหายจากโรคหรือแมลง นอกจากนี้ ยังมีการเก็บเกี่ยวผลกาแฟที่สุกแก่ตามเกณฑ์ที่เหมาะสม และดำเนินการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นการตากผลกาแฟในสถานที่ที่สะอาดและเหมาะสม การลดความชื้นของผลกาแฟ รวมถึงการเก็บรักษาในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย อีกทั้งเกษตรกรยังให้ความสำคัญกับสุขลักษณะส่วนบุคคลในการปฏิบัติงาน โดยผ่านการอบรมและมีการปฏิบัติตามมาตรฐานด้านสุขอนามัยอย่างเคร่งครัด ทำให้มั่นใจได้ว่าการผลิตกาแฟโรบัสต้าในพื้นที่ดังกล่าวเป็นไปตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ยังพบว่าเกษตรกรแปลงใหญ่กาแฟ หมู่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง ยังปฏิบัติน้อยสำหรับกระบวนการแบบเปียกในการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวกาแฟ เนื่องจากกระบวนการนี้มีต้นทุนสูง ต้องใช้น้ำในปริมาณมาก และยังคงจัดหาน้ำสะอาดสำหรับกระบวนการ อีกทั้งการบำบัดน้ำเสียที่เกิดขึ้นหลังการใช้งาน ทำให้สร้างภาระเพิ่มขึ้น อีกทั้งขั้นตอนของกระบวนการยังซับซ้อน ต้องมีองค์ความรู้ในการจัดการการหมักและการทำความสะอาดเมล็ดกาแฟ ซึ่งหากไม่สามารถควบคุมคุณภาพได้ดีพอ อาจทำให้กาแฟเสียหายหรือลดคุณภาพลงอย่างมาก นอกจากนี้ กระบวนการแบบเปียกยังสร้างของเสียจำนวนมาก โดยเฉพาะน้ำเสียที่ต้องการการจัดการอย่างถูกต้อง หากไม่มีระบบบำบัดที่เหมาะสม อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อไม่เลือกใช้กระบวนการแบบเปียกคือ ความต้องการแรงงานมาก ในหลายขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการล้าง การหมัก หรือการตากเมล็ด ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับสภาพแรงงานที่มีอยู่ในบางครอบครัว หรืออาจเป็นภาระที่ทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ หากกระบวนการแบบเปียกไม่ถูกควบคุมอย่างเหมาะสม เช่น ระยะเวลาการหมักหรือการล้างไม่ถูกต้อง ก็จะเป็นความเสี่ยงให้เมล็ดกาแฟเสียหายได้ง่าย ทำให้เกษตรกรเลือกใช้กระบวนการแบบแห้งมากกว่า เพราะง่ายต่อการจัดการ ใช้เทคโนโลยีและแรงงานน้อยกว่า และมีต้นทุนที่ต่ำกว่าถึงแม้คุณภาพของกาแฟที่ได้อาจแตกต่างกัน

3. ปัญหาที่พบและการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้า

ปัญหาที่พบและการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้า พบว่ามีปัญหาหลักหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตกาแฟ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ดังนี้

3.1 ปัญหาปัจจัยการผลิต เกษตรกรขาดแคลนเงินทุน ขาดเครื่องมือ และขาดแรงงานในการผลิตกาแฟ รวมถึงปัญหาด้านภัยธรรมชาติ เกษตรกรแก้ปัญหาโดยการรวมกลุ่มจัดตั้งกองทุน การจัดซื้อเครื่องมือร่วมกัน และการรวมแรงงานในการทำงาน นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและการศึกษาด้านเทคโนโลยีการผลิตผ่านสื่อและการอบรม

3.2 ปัญหาการดูแลรักษา ปัญหาราคาปุ๋ยและสารเคมีสูง เกษตรกรจึงใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยเคมีตามการวิเคราะห์ดินเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน นอกจากนี้ เกษตรกรยังเผชิญกับปัญหาแมลงศัตรูพืชและโรคกาแฟ ซึ่งแก้ไขด้วยการใช้สารเคมีตามคำแนะนำจาก และเลือกใช้สายพันธุ์กาแฟโรบัสต้าที่ทนทานต่อโรค

3.3 ปัญหาการเก็บเกี่ยว เกษตรกรขาดแคลนแรงงานด้านความรู้ในการเก็บเกี่ยวกาแฟ การแก้ปัญหาคือการรวมแรงงานในการเก็บเกี่ยวและการจัดการฝักอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการเก็บเกี่ยว รวมถึงการจัดหาเครื่องมือจากโครงการสนับสนุนของภาครัฐ

3.5 ปัญหาด้านการตลาด แหล่งรับซื้อที่มีจำกัดและราคาตกต่ำเป็นปัญหาหลัก เกษตรกรแก้ปัญหาโดยการสร้างเครือข่ายการตลาดและขายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาตราสินค้ากาแฟ เพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างความแตกต่างในตลาด รวมถึงการเข้าร่วมงานแสดงสินค้ากาแฟเพื่อเพิ่มโอกาสในการจำหน่าย

4. ปัจจัยความสำเร็จการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟ หมู่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง

จากการใช้แบบบันทึกการประชุมกลุ่ม เพื่อหาปัจจัยความสำเร็จการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ดังนี้

4.1 ปัจจัยภายในของกลุ่ม ได้แก่

4.1.1 ด้านผู้นำ ผู้นำกลุ่มมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตกาแฟ มีการวางแผนจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ นำความรู้ใหม่และเทคโนโลยีมาสู่กลุ่ม รวมถึงการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ผู้นำยังมีบทบาทในการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น การขอรับการสนับสนุนด้านการเงินและเทคโนโลยีจากภาครัฐและเอกชน

4.1.2 ด้านสมาชิก สมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่มีบทบาทสำคัญในการร่วมมือในทุกขั้นตอนของการผลิต ตั้งแต่การเลือกพันธุ์กาแฟ การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว ไปจนถึงการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันในกลุ่ม รวมถึงเข้าร่วมการฝักอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการจัดการการผลิต นอกจากนี้ สมาชิกยังมีความรับผิดชอบในการรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์กาแฟให้ได้มาตรฐาน

4.1.3 ด้านการผลิต การปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีทุกขั้นตอน ตั้งแต่การคัดเลือกพันธุ์ที่เชื่อถือได้ การดูแลรักษาด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และเคมีที่เหมาะสม การเก็บเกี่ยวผลกาแฟที่สูงแก่พิจารณาจากสีของผล ตลอดจนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เช่นการตากเมล็ดกาแฟในสถานที่ที่สะอาดและการเก็บรักษาในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

4.1.4 ด้านกองทุนหมุนเวียน การจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนช่วยให้สมาชิกสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการลงทุนด้านการผลิต ลดปัญหาการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่มีดอกเบี้ยสูง การบริหารจัดการกองทุนมีการกำหนดระเบียบและตรวจสอบบัญชีเป็นประจำ

4.1.5 ด้านการรวมกลุ่ม การรวมกลุ่มแปลงใหญ่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในกลุ่ม ทั้งด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสนับสนุนการทำงานร่วมกัน และการเข้าถึงทรัพยากรและข้อมูลอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการขยายตลาดและเครือข่ายการค้า

4.2 ปัจจัยภายนอกของกลุ่มได้แก่

4.2.1 การส่งเสริมจากภาคีเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนด้านแหล่งเงินทุน การฝึกอบรมด้านเกษตรและการจัดการผลิต รวมถึงการสนับสนุนด้านเครื่องมือที่จำเป็น หน่วยงานวิจัยและสถาบันการศึกษายังมีบทบาทในการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาเพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพกาแฟ

4.2.2 สภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม พื้นที่ปลูกกาแฟมีสภาพอากาศที่เหมาะสม ทั้งปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิ และสภาพดิน ทำให้การปลูกกาแฟเป็นไปอย่างราบรื่นและมีคุณภาพ นอกจากนี้ยังมีการปรับพื้นที่ปลูกให้เหมาะสมด้วยการทำขั้นบันไดเพื่อป้องกันการกัดเซาะดิน

4.2.3 ระบบการตลาด กลุ่มแปลงใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนในด้านการตลาด ทำให้มีตลาดรองรับผลผลิตอย่างมั่นคง รวมถึงการสร้างตราสินค้ากาแฟที่โดดเด่นและมีคุณภาพ

4.2.4 เทคโนโลยี กลุ่มแปลงใหญ่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรมในด้านการตัดแต่งกิ่งกาแฟที่ถูกต้อง และได้รับการสนับสนุนเครื่องตัดแต่งกิ่งกาแฟ จากหน่วยงานทางภาครัฐ และการฝึกอบรมเทคโนโลยีในการแปรรูปและบรรจุภัณฑ์กาแฟ เพื่อรักษาคุณภาพและยืดอายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์กาแฟโร จากบริษัทผู้ผลิตและจัดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์จากเมล็ดกาแฟ

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลพัฒนาเป็นโมเดลปัจจัยความสำเร็จการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟหมู่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง แสดงถึงบทบาทหน้าที่ของผู้นำและสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟหมู่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง การจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟ ในทุกระบวนการผลิต ตั้งแต่การเลือกต้นพันธุ์กาแฟโรบัสต้า การศึกษาสภาพพื้นที่ปลูก การจัดการพื้นที่และการดูแลรักษา การปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกาแฟ ตลอดจนการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว ปัญหาที่พบในการผลิตกาแฟของสมาชิกแปลงใหญ่ และแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวผ่านกระบวนการบริหารจัดการกลุ่ม การประชุมกลุ่ม กระบวนการโรงเรียนเกษตรกร การฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน องค์ความรู้ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทางภาครัฐและเอกชน รวมถึงผลลัพธ์ที่ได้ต่อสมาชิกกลุ่มทั้งหมด 30 ราย ได้รับมาตรฐาน GAP สำหรับกาแฟ ผลผลิตกาแฟของกลุ่ม ซึ่งนอกจากจะส่งโรงงาน/แหล่งรับซื้อ ทางกลุ่มยังมีผลิตภัณฑ์กาแฟที่มีตราสินค้าของกลุ่ม จำหน่ายในช่องทาง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง ปัจจัยความสำเร็จการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟ หมู่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรแปลงใหญ่กาแฟ

1.1 สภาพทั่วไปด้านสังคม พบว่า เกษตรกรแปลงใหญ่กาแฟ หมู่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.67 และมีอายุเฉลี่ย 53.40 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรอยู่ในช่วงวัยกลางคนและยังมีความสามารถในการทำการเกษตรอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา คิดเป็น ร้อยละ 50.00 ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีหรือวิธีการทำงานที่ทันสมัย อย่างไรก็ตาม เกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 36.20 ปี และทำสวนกาแฟเฉลี่ย 17.70 ปี ซึ่งแสดงถึงความเชี่ยวชาญในอาชีพด้านการเกษตร ประสบการณ์ในการทำการเกษตร ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเชี่ยวชาญ และความเข้าใจในกระบวนการผลิตที่ลึกซึ้ง ประสบการณ์นี้มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้เกษตรกรสามารถเผชิญกับความท้าทายต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ การจัดการศัตรูพืช และการใช้เทคโนโลยีใหม่ในการทำการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ มีผลต่อความสำเร็จ ในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร

1.2 สภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรแปลงใหญ่กาแฟ หมู่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง ครัวเรือนส่วนใหญ่ มีแรงงานเฉลี่ย 3.93 คน ซึ่งเพียงพอสำหรับการดำเนินงานในพื้นที่การเกษตรที่ถือครอง เฉลี่ย 31.63 ไร่ เกษตรกรมีอาชีพหลัก คือ การทำสวนยางพารา ร้อยละ 66.67 และการทำสวนผลไม้ ร้อยละ 33.33 แสดงถึงการพึ่งพิงทั้งยางพาราและผลไม้เป็นแหล่งรายได้หลัก รายได้เฉลี่ยต่อปีของเกษตรกรอยู่ที่ 424,333.33 บาท ขณะที่รายจ่ายเฉลี่ย 231,666.67 บาท และมีหนี้สินเฉลี่ย 144,000 บาท/ปี แม้จะมีหนี้สินแต่เกษตรกรยังสามารถจัดการการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ สินีนาฏ จันทวงศ์ และคณะ (2563) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนปาล์มน้ำมัน ตามมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง โดยระบุว่าปัจจัยด้านรายได้และการถือครองที่ดินมีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการแปลงใหญ่ ซึ่งช่วยให้กลุ่มเกษตรกรสามารถวางแผนการผลิต การใช้ที่ดิน และการจัดการทรัพยากรได้อย่างยั่งยืน การที่เกษตรกรมีรายได้สม่ำเสมอและสามารถบริหารจัดการหนี้สินได้อย่างดี ช่วยให้เกษตรกรมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสามารถลงทุนในเทคโนโลยีและการพัฒนาการผลิตต่อไปได้ ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

2. การจัดการผลิตกาแฟโรบัสต้า

2.1 สภาพการผลิตกาแฟของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรแปลงใหญ่กาแฟ หมู่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง ส่วนใหญ่คัดเลือกพันธุ์กาแฟจากแหล่งที่เชื่อถือได้ โดยเลือกใช้เมล็ดพันธุ์ที่แข็งแรงสมบูรณ์ และปลูกในพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนเพียงพอและความเป็น กรด-ด่าง ของดินเหมาะสม

นอกจากนี้ยังมีการปรับพื้นที่เป็นชั้นบันไดและใช้พืชคลุมดินเพื่อป้องกันการกัดเซาะของดิน ซึ่งสอดคล้องกับ ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร (2563) ที่เน้นความสำคัญของการเลือกพันธุ์กาแพและจัดการสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น การปลูกในพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนเพียงพอ ความเป็นกรด-ด่างของดินที่เหมาะสม รวมถึงการใช้ พืชคลุมดินและชั้นบันไดเพื่อป้องกันการกัดเซาะของดิน การดูแลรักษาต้นกาแพและการให้ปุ๋ยหมัก เช่น แกลบ กาแพ ก็เป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มคุณภาพผลผลิต ในด้านการป้องกันศัตรูพืช เกษตรกรมีการใช้เชื้อราไตรโค เดอร์มาและสารสกัดสะเดาในการป้องกันโรคราดำและเพลี้ย ซึ่งเป็นวิธีการที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและลด การใช้สารเคมี สอดคล้องกับชนิษฐา บุญคำมา (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมการผลิต กาแพของเกษตรกรในอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี โดยระบุว่า การใช้วิธีการทางชีวภาพสามารถลด ปัญหาศัตรูพืชได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ทำลายระบบนิเวศและสุขภาพของผู้บริโภค

2.2 ความคิดเห็นในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกาแพของสมาชิกแปลงใหญ่ จากการ สอบถามพบว่า เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่กาแพหมู่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนองให้ความสำคัญ กับการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับกาแพ ดังนี้

2.2.1 สมาชิกกลุ่มให้ความสำคัญในการจัดการแหล่งน้ำ เพื่อป้องกันการปนเปื้อนจาก สารเคมีทางการเกษตรลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ส่งผลให้เกษตรกรได้ใช้แหล่งน้ำที่ปราศจากการปนเปื้อนของ สารเคมีและวัตถุอันตราย พร้อมกับการจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ เพื่อลดความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนเข้าสู่ ผลผลิต

2.2.2 เกษตรกรได้คัดเลือกพื้นที่เพาะปลูกกาแพ ที่ไม่เคยถูกใช้เป็นสถานที่ทิ้งขยะหรือมีสาร ตกค้างจากวัตถุอันตราย ช่วยให้เห็นใจได้ว่าพื้นที่ปลูกกาแพมีความสะอาดและปลอดภัยต่อการผลิต ทำนอง เดียวกันกับ ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร (2563) ที่เน้นถึงความสำคัญของการจัดการแหล่งน้ำและพื้นที่เพาะปลูกให้มี คุณภาพและปลอดภัยต่อผลผลิต และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับเอกราช บุญล้อมรักษ์ (2557) ได้ศึกษาปัจจัยที่ มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของผู้ปลูกกาแพในตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัด เชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ GAP

2.2.3 เกษตรกรได้มีการใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง ตามคำแนะนำของฉลาก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ช่วยให้ผลผลิตมีคุณภาพ ปลอดภัยต่อเกษตรกรผู้ใช้สารเคมีและผู้บริโภค และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวทางที่เกษตรกรแปลงใหญ่กาแพได้นำไปปฏิบัติ เพื่อรักษาคุณภาพของผลผลิตและลด ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2.2.4 เกษตรกรมีการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ในเรื่องของปัจจัยการผลิต สารเคมีและ วัตถุอันตรายทางการเกษตร การสำรวจศัตรูพืชและการป้องกันกำจัด รวมถึงข้อมูลผู้รับซื้อและแหล่งที่นำ ผลผลิตไปจำหน่าย โดยทางกลุ่มมีการเน้นย้ำในเวทีการประชุมกลุ่มเพื่อการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องของ สมาชิก ส่งผลให้สามารถตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวได้

2.3 ปัญหาที่พบและการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้า

2.3.1 ปัญหาปัจจัยการผลิต พบว่า เกษตรกรขาดแคลนเงินทุน เครื่องมือ และแรงงาน ซึ่งส่งผลให้การผลิตกาแฟไม่เต็มที่ การแก้ไขปัญหาได้แก่การรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งกองทุนและซื้อเครื่องมือร่วมกัน รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและการฝึกอบรมเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย สอดคล้องกับแนวทางที่กรมส่งเสริมการเกษตร (2557) ชี้ว่า การสนับสนุนทางการเงินและการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรจะช่วยลดปัญหาการขาดแคลนปัจจัยการผลิต

2.3.2 ปัญหาการดูแลรักษา พบว่า ราคาปุ๋ยและสารเคมีสูง เกษตรกรจึงหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยเคมีตามการวิเคราะห์ดินเพื่อลดต้นทุน นอกจากนี้ เกษตรกรเผชิญกับปัญหาแมลงและโรคพืช โดยแก้ไขด้วยการใช้สารเคมีที่ปลอดภัยและเลือกใช้พันธุ์กาแฟที่ทนต่อโรค สอดคล้องกับ ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร (2563) ที่ชี้ถึงความสำคัญของการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และพันธุ์กาแฟที่มีความทนทานเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดปัญหาศัตรูพืช

2.3.3 ปัญหาการเก็บเกี่ยว เกษตรกรขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะในการเก็บเกี่ยว แก้ไขด้วยการรวมกลุ่มแรงงานและเข้ารับการฝึกอบรม นอกจากนี้ ภาครัฐยังสนับสนุนการจัดหาเครื่องมือเก็บเกี่ยวเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สอดคล้องกับแนวทางของ กรมส่งเสริมการเกษตร (2557) ที่เน้นการสนับสนุนเครื่องมือเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

2.3.4 ปัญหาด้านการตลาด พบว่า แหล่งรับซื้อจำกัดและราคาคต่ำ เกษตรกรได้แก้ปัญหาด้วยการสร้างเครือข่ายการตลาดและขายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ นอกจากนี้ยังพัฒนา ตราสินค้ากาแฟ เพื่อเพิ่มมูลค่าและเข้าร่วมงานแสดงสินค้ากาแฟเพื่อเพิ่มโอกาสในการขาย ทำนองเดียวกับ กรมส่งเสริมการเกษตร (2557) ที่เน้นความสำคัญของการขยายช่องทางการตลาดและการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์

2.4 ปัจจัยความสำเร็จการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟ หมู่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดระนอง

ปัจจัยความสำเร็จการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟ ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน (1) ด้านผู้นำ มีลักษณะเด่นด้านความเป็นผู้นำที่ชัดเจน มีความตั้งใจและให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟอย่างต่อเนื่อง เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองอย่างดี ซึ่งทำให้การทำงานของกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตกาแฟ โดยนำความรู้และเทคโนโลยีใหม่มาสู่กลุ่ม สอดคล้องกับ จินดารัตน์ ชูคง (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยสู่ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรทำสวนเขาทะเล ตำบลเขาทะเล อำเภอสวี จังหวัดชุมพร พบว่าปัจจัยสู่ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรทำสวนเขาทะเล ได้แก่ การมีผู้นำที่มีความสามารถ กล้าคิด กล้าทำ และกล้าตัดสินใจ รวมถึงการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านการเงินและ

การตลาด ซึ่งช่วยส่งเสริมให้กลุ่มสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2) ด้านสมาชิก บทบาทของสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ในการร่วมมือกันในทุกขั้นตอนของการผลิตกาแฟ รวมถึงการแลกเปลี่ยนความรู้และการฝึกอบรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขนิษฐา บุญคำมา (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมการผลิตกาแฟของเกษตรกรในอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี โดยพบว่าสมาชิกมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟในระดับสูง โดยเฉพาะเรื่องการเลือกสายพันธุ์และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การผลิต ซึ่งช่วยรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน (3) ด้านการผลิต การปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ครอบคลุมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การคัดเลือกพันธุ์กาแฟที่เชื่อถือได้ การใช้ปุ๋ยอินทรีย์และเคมีที่เหมาะสม รวมถึงการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เช่น การตากเมล็ดกาแฟในสภาพแวดล้อมที่สะอาด สอดคล้องกับเอกราช บุญล้อมรักษ์ (2557) ที่พบว่า เกษตรกรกาแฟมีความรู้เกี่ยวกับ GAP ระดับปานกลาง และได้ปฏิบัติตามคำแนะนำบางส่วนเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยและการดูแลรักษากาแฟเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี (4) ด้านกองทุนหมุนเวียน การจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนช่วยให้สมาชิกสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการผลิต ลดปัญหาการกู้ยืมจากแหล่งที่มีดอกเบี้ยสูง การบริหารกองทุนเป็นไปอย่างมีระบบ มีการตรวจสอบบัญชีและระเบียบข้อบังคับอย่างสม่ำเสมอ การดำเนินการในลักษณะนี้สอดคล้องกับ จินดารัตน์ ชูคง (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยสู่ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรทำสวนเขาทะเล ตำบลเขาทะเล อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ที่กล่าวถึงการจัดหาแหล่งเงินทุนผ่านการออมทรัพย์และการบริหารกองทุนร่วมกับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ ทำให้กลุ่มเกษตรกรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (5) ด้านการรวมกลุ่ม การรวมกลุ่มแปลงใหญ่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มในด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสนับสนุนการทำงานร่วมกัน และการเข้าถึงทรัพยากรและข้อมูลอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการขยายตลาดและเครือข่ายการค้า ทำนองเดียวกันกับจินดารัตน์ ชูคง (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยสู่ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรทำสวนเขาทะเล ตำบลเขาทะเล อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ซึ่งพบว่าการรวมกลุ่มเกษตรกรช่วยให้กลุ่มมีการแบ่งปันความรู้ การร่วมกันพัฒนาศักยภาพ และการเชื่อมโยงเครือข่ายทางการตลาด ทำให้กลุ่มสามารถขยายโอกาสในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้น และปัจจัยภายนอก (1) ด้านการส่งเสริมจากภาคีเครือข่าย การส่งเสริมจากภาคีเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนด้านแหล่งเงินทุน สอดคล้องกับเอกราช บุญล้อมรักษ์ (2557) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของผู้ปลูกกาแฟในตำบลป่าแป๋ อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐมีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และหน่วยงานวิจัยและสถาบันการศึกษาได้นำเทคโนโลยีใหม่เข้ามาช่วยเพิ่มผลผลิตและคุณภาพกาแฟ (2) สภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม สภาพภูมิอากาศและการปรับพื้นที่ปลูกกาแฟเหมาะสม รวมถึงการทำขั้นบันไดเพื่อป้องกันการกัดเซาะดิน สอดคล้องกับศุนย์วิจัยพืชสวนชุมพร (2563) ที่ระบุว่าสภาพแวดล้อม เช่น ปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิ และดินที่เหมาะสม มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการผลิตกาแฟที่มีคุณภาพ และแนะนำให้ทำขั้นบันไดในพื้นที่ลาดเอียงเพื่อป้องกันการกัดเซาะของดิน (3) ระบบการตลาด ของกลุ่มแปลงใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐ

และภาคเอกชน ทำให้มีตลาดรองรับผลผลิตอย่างมั่นคง และสามารถสร้างตราสินค้ากาแฟที่โดดเด่นและมีคุณภาพ สอดคล้องกับจินตารัตน์ ชูคง (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยสู่ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ภูมิศึกษากลุ่มเกษตรกรทำสวนเขาทะเล ตำบลเขาทะเล อำเภอเสวี จังหวัดชุมพร โดยระบุว่า การสนับสนุนจากภาครัฐและการวางแผนการตลาดให้กับกลุ่มเกษตรกรทำสวน ช่วยให้การตลาดมีเสถียรภาพและสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับผลิตภัณฑ์ในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (4) เทคโนโลยี กลุ่มใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการปลูก ดูแล และแปรรูปกาแฟ เช่น เครื่องตัดแต่งกิ่งและเครื่องคั่วกาแฟ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีบรรจุภัณฑ์เพื่อรักษาคุณภาพกาแฟ สอดคล้องกับศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร (2563) ที่พบว่าเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มผลผลิตและคุณภาพกาแฟ โดยเฉพาะในขั้นตอนการดูแลและแปรรูปผลิตภัณฑ์

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟ หมู่ 7 ตำบลลำเลียง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

1.1.1 ปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี อย่างเคร่งครัด เพื่อรักษาคุณภาพและ ความปลอดภัยของผลผลิต รวมถึงลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

1.1.2 ใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพ แทนปุ๋ยเคมีในปริมาณที่เหมาะสม เพื่อปรับปรุงคุณภาพ ของดินและลดการใช้สารเคมีที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

1.1.3 เพิ่มการใช้เทคโนโลยีในการผลิต เช่น การใช้เครื่องจักรสำหรับการตัดแต่งกิ่ง การรดน้ำ และการเก็บเกี่ยว เพื่อลดเวลาและค่าแรงงาน

1.1.4 วิเคราะห์และจัดเก็บข้อมูลผลผลิต เพื่อประเมินและปรับปรุงการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.5 สร้างเครือข่ายการตลาดและเพิ่มช่องทางการจำหน่าย โดยเฉพาะการขายผ่าน แพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงผู้บริโภคและสร้างความยั่งยืนในด้านการตลาด

1.1.6 พัฒนาคความรู้ด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อรักษาคุณภาพของผลผลิต เช่น การเก็บ ผลกาแฟที่สุกเต็มที่ การจัดการพื้นที่ตากเมล็ดกาแฟให้สะอาด และการเก็บรักษาผลผลิตในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1.2.1 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรเน้นการให้ความรู้และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ในการผลิต เช่น เครื่องจักรทางการเกษตรหรือระบบการจัดการข้อมูล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและลดต้นทุน

1.2.2 ควรประสานความร่วมมือระหว่างเกษตรกรและหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อ สนับสนุนด้านการตลาด การเงิน และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง

1.3 ข้อเสนอแนะต่อผู้นำท้องถิ่น

1.3.1 ผู้นำท้องถิ่นควรมีบทบาทในการสร้างความร่วมมือภายในชุมชน และส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาแหล่งเงินทุน การผลิต และการตลาด

1.3.2 ควรส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการผลิต เช่น แหล่งน้ำ การคมนาคม และการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่การเกษตร

1.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.4.1 ควรให้การสนับสนุนทางการเงิน การจัดการตลาด และการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อช่วยเกษตรกรในการเพิ่มผลผลิตและปรับตัวต่อปัญหาที่เกิดขึ้น

1.4.2 ควรออกนโยบายที่ส่งเสริมการสร้างตราสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและการพัฒนาช่องทางการตลาดใหม่ๆ โดยเฉพาะการตลาดออนไลน์ เพื่อเพิ่มโอกาสในการจำหน่ายและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). *องค์ความรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสู่การเป็น smart officer ไม่ผลไม่ยั่งยืน*. กรมส่งเสริมการเกษตร. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2557). *การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟ*. กรมส่งเสริมการเกษตร. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

ชนิษฐา บุญคำมา. (2564). *แนวทางการส่งเสริมการผลิตกาแฟของเกษตรกรในอำเภอทองผาภูมิจังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

จินดารัตน์ ชูคง. (2563). *ปัจจัยสู่ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรทำสวน เขาทะลุ ตำบลเขาทะลุ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร*. ค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สินีนานา จำนงค์, พัชรชาติ ศรีบุญเรือง และ ชลาธร จูเจริญ. (2563). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนปาล์มน้ำมัน ตามมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง*. *วารสารเกษตรพระจอมเกล้า*. 38 (3), 408-409.

เอกราช บุญล้อมรักษ์. (2557). *ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของผู้ปลูกกาแฟในตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่*. ค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาส่งเสริมการเกษตร. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.